

1000

MILIJARDI DOLARA

godišnje treba nam za spas Planete

A gdje je tu Hrvatska?

Gdje je, u cijeloj ovoj pariškoj priči Hrvatska, koja u stvaranju stakleničkih plinova sudjeluje s tek 0,06 posto, pitamo naše sugovornike. Hoćemo li, naime, i za tako malo »proizvedenog« CO2 morati platiti visoku cijenu?

– Male države, poput Hrvatske, koje doista imaju minorni utjecaj na globalno onečišćenje i nepovoljne klimatske promjene, i koje su u protekla dva desetljeća tranzicije ovako ili onako ugasile veliki dio svoje industrije, trebale bi biti mudre i procijeniti sve razvojne prilike i ekonomske troškove plaćanja »sudjelovanja« u trošku energetske tranzicije. Naime, ne radi se samo o snošenju nekog zajedničkog, pravičnije ili manje pravično podijeljenog troška. Usva-

janje nisko ugljične energetike zapravo podrazumijeva radikalnu i duboku gospodarsku promjenu s još nesagledivim troškovima, ali i razvojnim prilikama. No, Hrvatska je u protekla dva desetljeća većinu dobrih razvojnih prilika propustila, reforme koje su bile potrebne nisu poduzete, a orijentacija k znanju, koja je nužna pretpostavka za razvojne prilike, nije učinjena, kaže Dekanić.

Hrvatska je članica EU i njezin doprinos će biti razmjernan obvezama koje iz toga proizlaze, nastavlja Škrlec. Moramo biti svjesni, naglašava, da Hrvatska u ovom trenutku ima veće emisije nego prosječna afrička zemlja s deset puta brojnijim stanovništvom.

– I ako želimo postati barem

srednje razvijena država članica EU, mora nam biti jasno da se taj razvoj neće moći ostvariti na račun korištenja fosilnih goriva. To što Hrvatska nije sposobna i nema unutarnju snagu prihvatiti te činjenice, a pogotovo činjenicu da su nam u svim mogućim EU fondovima na raspolaganju financijska sredstva da svoje sektore gospodarstva koji stvaraju najviše emisija transformiramo i moderniziramo, isključivo je naš unutarnji problem. Političke elite bez vizije razvoja Hrvatske i korištenje prilika koje je stvorilo članstvo u EU, slijepo oslanjanje razvoja na uvozna fosilna goriva umjesto tranzicije koje će sve više iskorištavati domaće prirodne resurse je krvna slika današnje Hrvatske koju moramo mijenjati, zaključuje.

Bojana MRVOŠ PAVIĆ

Više od 190 nacija odnosno njihovih pregovarača do 11. prosinca u Parizu na velikoj konferenciji o klimatskim promjenama, 21. Conference of the Parties (COP21), treba dogovoriti nove ciljeve i mjere kojima će, silom ili milom, svijet morati smanjiti emisije stakleničkih plinova u okoliš, zapravo spasiti se od umiranja. Jučer je usvojen nacrt globalnog sporazuma o borbi protiv klimatskih promjena, koji bi kao konačan dokument trebao biti usvojen u petak, no u ovih nekoliko narednih dana treba usuglasiti na stotine pitanja i učiniti isto toliko kompromisa.

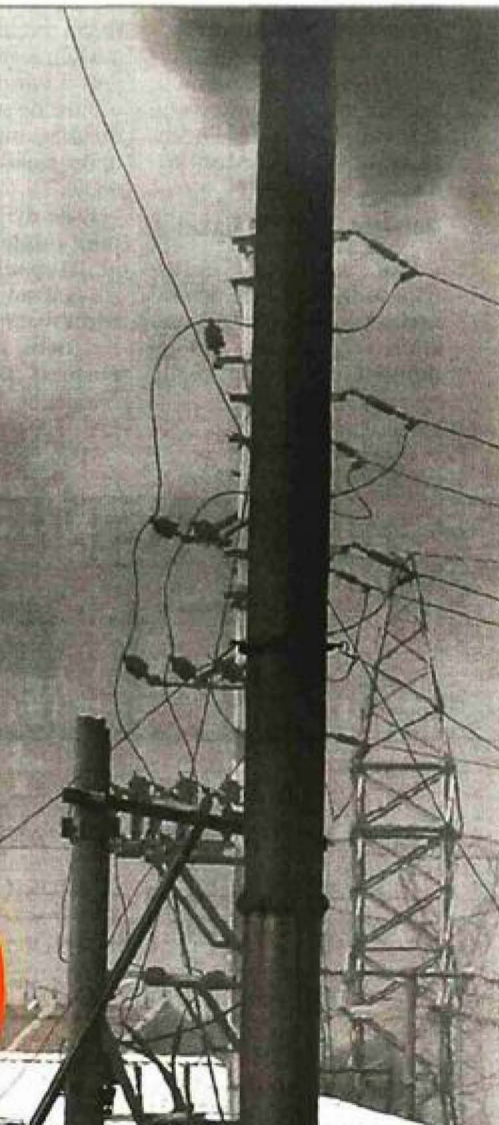
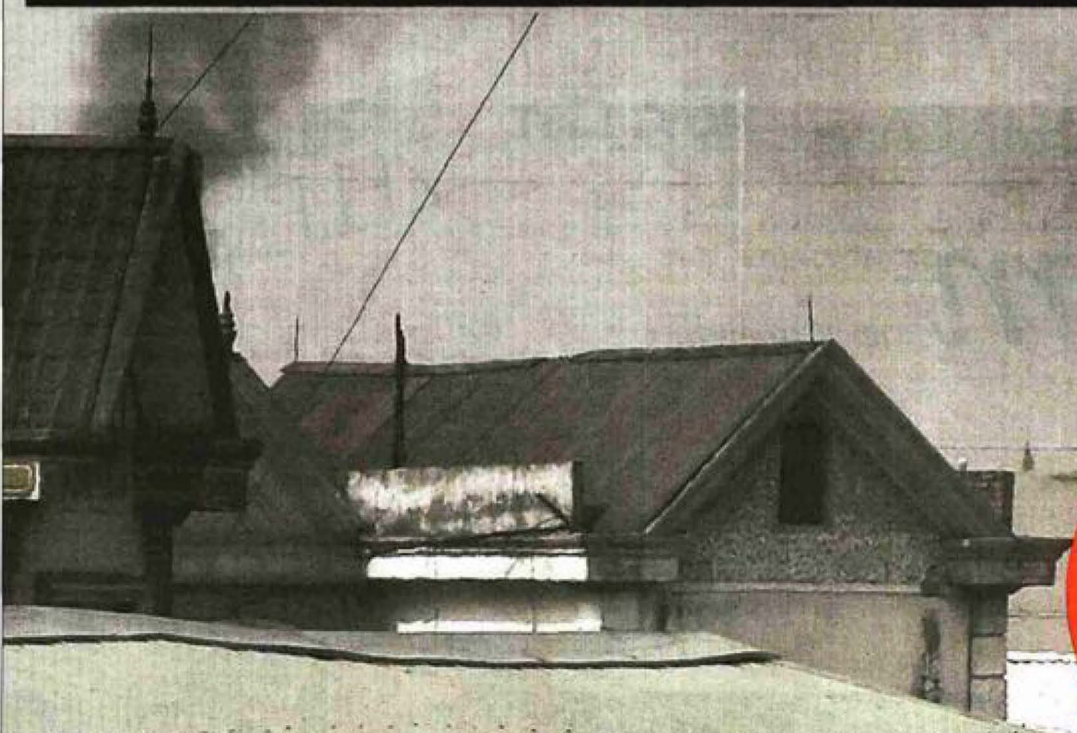
Čak ako se isti taj svijet u Parizu i uspije nešto dogovoriti, što je vrlo neizvjesno, znanost kaže sljedeće – i uz drastično će smanjene stakleničkih plinova, prvenstveno CO2, trebati još stotine godina da se atmosfera očisti od stakleničkih plinova, a ledenjaci prestanu otapati. Ne učine li se pak drastični pomaci, definitivno srljamo u propast, jer će do kraja stoljeća temperatura zraka porasti za čak dva »celzijevca« u odnosu na predindustrijsko razdoblje, što će značiti stalne prirodne katastrofe, život bez hrane i čistoga zraka.

Kasno smo se sjetili!

Krajnji čas da nešto učinimo je odavno, dakle, istekao, Pariz je možda zadnja slamka spasa. »Prva smo generacija koja osjeća klimatske

promjene, ali i zadnja koja nešto može učiniti«, kazao je na otvaranju COP21 Barack Obama, zajedno sa ostalim moćnicima iz bogatih zemalja – koje su u svojem višestoljetnom razvoju do globalnog zatopljenja i dovele – obećavajući pomoć siromašnjima, od kojih će se tražiti da uspore svoj razvoj. To će, smatraju stručnjaci, biti najveći kamen spoticanja pariškom dogovoru, što je i na samom otvaranju konferencije indijski premijer Narendra Modi dao jasno do znanja, kazavši kako bogate nacije na svojim ledima moraju ponijeti najveći dio tereta spašavanja zemlje od propasti, dok se siromašnima, poput Indije, mora dopustiti da rastu.

– U međunarodnoj politici svatko može od drugoga tražiti sve za što misli da može postići. Moralni ili etički kriteriji politike važni su kod dobivanja izbora, ali u praktičnoj provedbi konkretnih politika nekako stoje po strani. Razvijene zemlje će od zemalja u razvoju tražiti da što prije smanje štetne emisije, dok će zemlje u razvoju nastojati to odgoditi što duže, s obrazloženjem da im to vrijeme treba za razvitak tehnologija koje su za to nužne. To su otprilike polazišta, u pregovorima će se koristiti svi argumenti, od etičkih do političke prisile, a postizanje stvarnog kompromisa ovisit će o drastičnim pojavama nepovoljnih klimatskih promjena i realnoj gospodarskog i političkoj snazi jedne ili druge strane, odgovor je prof.dr.sc. Igora Dekanića s Rudarsko-geološko-naf-

tnog fakulteta u Zagrebu na pitanje imaju li svjetske velesile pravo od siromašnijih tražiti da zaustave svoj razvoj radi klimatskih promjena, a same su, vlastitim razvojem, te promjene uzrokovale.

Najveća prepreka

Najveća prepreka pariskom dogovoru s čvrstim i vrlo skupim obvezama je sam temelj ekonomskih i političkih sustava u suvremenom svijetu, kaže Dekanić.

– Naime, ako je netko tehnološki i politički lider i to je postigao u okvirima dosadašnjeg modela ekonomskog i društvenog razvitka, zašto bi to mijenjao? S druge strane, ako odgovornost za najveći dio dosadašnjih onečišćenja nose razvijene zemlje OECD-a, zašto bi Kina ili Indija olako prihvatile napuštanje modela ekonomskog rasta kojim su slijedile razvijene, sad kad im je tako dobro krenulo? I to sve sku-

pa u svijetu u kojem je politički i ekonomski egoizam glavno mjerilo uspjeha. No, visok rast emisija stakleničkih plinova može kroz nekoliko generacija ugroziti i sam opstanak čovječanstva. Ali, sadašnje političke i ekonomske elite to neće dočekati, nego njihovi potomci iz n-te generacije, napominje.

Naravno da bogate, razvijene države nemaju pravo zaustavljati ničiji razvoj, ali i zemlje u razvoju, poput Indije, trebaju biti svjesne da nitko na Zemlji neće biti pošteđen posljedica klimatskih promjena ako se ne postigne dogovor i ne započne zajednička globalna akcija – smatra pak prof.dr.sc. Davor Škrlec s Fakulteta elektrotehnike u Zagrebu, ORaH-ov zastupnik u Europskom parlamentu.

– Indija, osim toga, ne može kao argument navoditi skupu tehnologiju koju joj nameće zapad, jer posjeduje znanje i gradi nuklearne elektrane, proizvodi i izvozi sve tehnologije obnovljivih izvora energije, ima svemirski program, što znači da ima dostupnost razvijenim tehnologijama koje još nisu u komercijalnoj uporabi. Njihov problem je rastuća populacija stanovništva, koja u najvećem broju još uvijek živi niskim standardom, i sve više onih koji bi htjeli standard života zapadnih zemalja, napominje Škrlec.

Lepeza interesa

Najveća prepreka pariskom dogovoru više nisu, kaže, zemlje poput Kine ili SAD-a nego upravo zemlje rastućih ekonomija – pored

Indije to su i afričke zemlje, dok posebnu skupinu čine male otočne države koje će prve osjetiti posljedice klimatskih promjena jer će njihovi otoci u Tihom oceanu nestati ako se dogodi predviđeni porast razine mora. Ugroženi su otoci poput Tonge, Maldiva, Sejšela.

– Jedni smatraju da će se rast njihove ekonomije temeljen na fosilnim gorivima zaustaviti i smatraju to velikom nepravdom koju nameću oni koji su najviše zaslužni za današnje stanje klime. Drugi podržavaju globalni dogovor jer su direktno ugroženi, ali iako su male države, svjesni su im potrebe velikih ulaganja za koje nemaju sredstva, napominje Škrlec.

Doista je teško pretpostaviti krajnji ishod summita u Parizu, uz takvu lepezu različitih interesa, različitosti gospodarske razvijenosti i razvojnog momenta – siguran je Dekanić. Kako pojašnjava, polazišta najvećih onečišćivača, poput zemalja Sjeverne Amerike, Kine ili Indije objektivno su vrlo udaljene. Kina kao najveći potrošač energije i najveći emitent stakleničkih plinova već je dugo u razdoblju dinamičnog gospodarskog rasta, u sličnom su položaju i ostale zemlje u razvoju poput Indije, Južne Afrike ili Turske. S druge strane, Europa skoro da stagnira nakon globalne financijske krize 2008./2009. godine.

– Protekli i jedini globalni dogovor iz Kyota neke od najrazvijenijih zemalja poput SAD-a ili Kanade nisu prihvatili, Rusija ga je potpisala pred istek njegovih obveza, a brzorastuće ze-

“ Postizanje dogovora ovisiti o dva faktora – kako i tko će financirati tranziciju društva, te da li će se konačno ukinuti subvencije za korištenje fosilnih goriva i započeti proces njihovog sve manjeg korištenja

Davor Škrlec

“ Visok rast emisija stakleničkih plinova može kroz nekoliko generacija ugroziti i sam opstanak čovječanstva. Ali, političke i ekonomske elite to neće dočekati, nego njihovi potomci iz n-te generacije

Igor Dekanić

postići način financiranja pomoći kroz duži period, a barem do 2030. godine. Radi se o velikim iznosima i nitko na svijetu tko je odgovoran ne može napisati bianco ček, ali postizanje dogovora je nužno. U protivnom ćemo ukupno platiti višestruko veću cijenu posljedica klimatskih promjena nego da smo uložili zajedno u njihovo sprečavanje», kaže.

Pomoć bogatih

Da će pomoći bogatih biti, vjeruje i Dekanić, koji ističe kako će se, međutim, ispostaviti da ta pomoć zapravo znači ulaganje u razvoj i širenje vlastite tehnologije bogatih, stimuliranje izvoza njihovih vlastitih proizvoda i rješenja te širenje tržišta, a ne stvarnu pomoć razviku siromašnih i njihovo osposobljavanje za provedbu novih, strožih ekoloških mjera.

Već se u petak, samo nekoliko dana od otvaranja konferencije u Parizu ispostavilo da će problema oko financiranja siromašnih ipak biti. Neki nacionalni predstavnici žale se da se stavovi velikih zagadivača nisu dovoljno promijenili da bi se postigao napredak.

– Ako ne možemo osigurati ostvarenje glavnih obveza, kako možemo biti sigurni da će se ispuniti one koje tek treba ugraditi u mehanizam, rekla je Nozipho Joyce Mxakato-Diseko, izaslanica Južnoafričke Republike. Najveće je pitanje tko će osigurati sto milijardi dolara godišnje za financiranje klimatskih ciljeva i što se pod tim točno podrazumijeva.

Trovanje »razvojem«

Od kraja 19. stoljeća, kad smo sami sebe počeli značajnije trovati »razvojem«, prosječna je temperatura zemljine površine porasla za 0,8 stupnja, pri čemu za čak 0,6 stupnja samo unatrag tri posljednja desetljeća. Od početka industrijalizacije 1750. godine količina CO₂ u atmosferi je porasla za 30 posto, i ima ga toliko da bi mogao »napuniti«, kažu znanstvenici, cijeli jedan ocean. Najviše ga proizvodimo korištenjem fosilnih goriva, gotovo 60 posto, a još dvadesetak posto time što siječemo šume, koje bi ga inače apsorbirale.

Najveće je pitanje tko će osigurati silan novac za financiranje klimatskih ciljeva i što se pod tim točno podrazumijeva I uz drastično smanjenje stakleničkih plinova, prvenstveno CO₂ trebat će još stotine godina da se atmosfera očisti, a ledenjaci prestanu otapati. Ne učine li se pak drastični pomaci, definitivno srljamo u propast

